

Výběr Evropského hlavního města kultury (EHMK) 2028 v České republice

Říjen 2022

Zpráva odborné poroty
Fáze předběžného
výběru

Upravili:

Jelle Burggraaff, Else Christensen-Redzepovic (předsedkyně), Beatriz Garcia, Goda Giedraityte (zpravodajka), Suvi Innilä, Hrvoje Laurenta, Martina Lehmannová, Jorge Cerveira Pinto, Marilyn Gaughan Reddan, Petr Suska (místopředseda) a Rossella Tarantino (zpravodajka).

Disclaimer

This document has been prepared for the European Commission.
However, it only reflects the views of the authors, and the
Commission cannot be held responsible for any use which may be
made of the information contained therein.

EVROPSKÁ KOMISE

Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a
kulturu Ředitelství kultury, kreativity a sportu

Jednotka D2

E-mail: eac-unite-D2@ec.europa.eu

*Evropská komise B-
1049 Brusel*

© Evropská unie, 2022

Opakované použití je povoleno za předpokladu, že je uveden zdroj.

Politika opakovaného použití dokumentů Evropské komise je upravena Rozhodnutím 2011/833/EU (Úř. věst. L 330, 14.12.2011, str. 39).

Pro jakékoli použití nebo reprodukci fotografií nebo jiného materiálu, který nepodléhá autorským právům EU, je třeba získat povolení přímo od držitelů autorských práv.

Obsah

Úvod	4
Zasedání poroty	4
Další kroky	4
Poděkování	5
Hodnocení kandidátů	5
Doporučení	6
BRNO	6
Závěr:	10
BROUMOV	11
Závěr:	15
ČESKÉ BUDĚJOVICE	15
Závěr:	19
LIBEREC	19
Závěr:	23
Obecná doporučení	23
Obecné informace	24
Přínos k dlouhodobé strategii	24
Kulturní a umělecký program	25
Evropský rozměr	26
Zapojení veřejnosti	27
Řízení	27
Schopnost akci uskutečnit	28
Podepsali:	28

Úvod

Toto je zpráva odborné poroty (dále jen „porota“) pro fázi předběžného výběru soutěže o Evropské hlavní město kultury v roce 2028 v České republice. Soutěž je iniciativou Evropské unie, která byla zahájena v roce 1985. Titul „Evropské hlavní město kultury“ již dříve získala dvě města v České republice, a to Praha v roce 2000 a Plzeň v roce 2015.

Řídicím orgánem soutěže je Ministerstvo kultury České republiky (dále jen „Ministerstvo“), které se řídí Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady 445/2014/EU ze dne 16. dubna 2014 (dále jen „Rozhodnutí“) a „Jednacím řádem – Soutěž o Evropské hlavní město kultury 2028 v České republice“ zveřejněným Ministerstvem na svých webových stránkách. Do uzávěrky 1. září 2022 byly podány čtyři přihlášky: Brno, Broumov, České Budějovice a Liberec.

Zasedání poroty

Pro výběrové řízení byla v souladu s článkem 2 Jednacího řádu ustanovena porota 12 nezávislých odborníků. Orgány a instituce Evropské unie (Evropský parlament, Rada, Komise a Výbor regionů) jmenovaly deset členů této poroty, Ministerstvo jmenovalo dva členy. Jeden člen poroty se nemohl zasedání zúčastnit z důvodu jiného závazku. Předsedkyní byla zvolena Else Christensen-Redzepovic a místopředsedou poroty Petr Suska.

Všichni členové poroty podepsali prohlášení o mlčenlivosti a neexistenci střetu zájmů a předložili jej ministerstvu před zasedáními k předběžnému výběru. Zasedání se jako pozorovatelé zúčastnili zástupci ministerstva a Evropské komise. Pozorovatelé se neúčastnili jednání ani rozhodování poroty.

Soutěž probíhá ve dvou fázích: předběžný výběr (užší výběr) a výběr. Na zasedáních k předběžnému výběru ve dnech 12.–13. října 2022 každé kandidátské město v abecedním pořadí představilo během 45 minut svůj projekt a během dalších 45 minut odpovídalo na otázky poroty.

Na živé tiskové konferenci dne 14. října 2022 oznámila předsedkyně poroty své doporučení, aby ministerstvo vyzvalo následující města k předložení upravených přihlášek do konečného výběru (v abecedním pořadí):

Broumov a České Budějovice

Další kroky

Ministerstvo kultury České republiky zajistí formální schválení užšího výběru na základě doporučení obsažených v této zprávě (článek 8 Rozhodnutí). Poté vyzve města uvedená na schváleném užším výběru k předložení upravených přihlášek do konečného výběru. Města zařazená do užšího výběru jsou vyzvána, aby vzala v úvahu

hodnocení a doporučení poroty v této zprávě. Termín pro podání upravených přihlášek bude oběma městům upřesněn ministerstvem současně. Zasedání pro konečný výběr je naplánováno na konec června 2023 v Praze (přesné datum bude sděleno ministerstvem). Dva až čtyři členové poroty absolvují jednodenní návštěvu měst zařazených do užšího výběru těsně před zasedáním pro konečný výběr, aby získali další základní informace o příslušných přihláškách. Jako pozorovatelé budou členy poroty doprovázet zástupci Evropské komise a ministerstva.

Poděkování

Členové poroty by rádi využili této příležitosti a poděkovali všem, kteří se zapojili do této fáze předběžného výběru. Porota zejména poznamenala, že v rámci procesu podávání přihlášek všechna čtyři města využila příležitosti k posílení svých kulturních strategií i role kultury a Evropy v jejich celkovém sociálně-ekonomickém rozvoji. A to už je významný potenciální odkaz soutěže EHMK.

Jedním z nejdůležitějších prvků v Rozhodnutí 445/2014/EU, kterým se činnost EHMK od roku 2020 řídí, je požadavek, aby města měla formální a explicitní kulturní strategii. Tento požadavek má zajistit, aby EHMK vycházelo ze střednědobé transformace města a jeho kulturního života.

Porota vyzývá všechna čtyři kandidátská města (včetně dvou, která nejsou doporučena pro předběžný výběr), aby pokračovala ve vývoji a implementaci svých příslušných kulturních strategií prostřednictvím pozitivní dynamiky procesu podávání přihlášek. Porota děkuje všem čtyřem kandidátům a všem, kteří přispěli k podání jejich přihlášek, Evropské komisi za rady a ministerstvu za administrativu, tlumočnický a technický tým.

Hodnocení kandidátů

Při hodnocení kandidátů porota vzala na vědomí obecné a konkrétní cíle v článku 2 Rozhodnutí a požadavek, aby přihláška do soutěže o Evropské hlavní město kultury (EHMK) 2028 v České republice vycházela z kulturního programu výrazného evropského rozměru zvláště vytvořeného pro tento titul (článek 4). Porota posuzovala každou přihlášku podle šesti kritérií uvedených v článku 5 Rozhodnutí:

- přínos k dlouhodobé strategii města,
- kulturní a umělecký obsah,
- evropský rozměr,
- zapojení veřejnosti,
- řízení,
- schopnost akci uskutečnit.

V komentářích, které následují, porota uvádí hlavní prvky svých zjištění během fáze předběžného výběru.

Porota konstatovala, že všechna kandidátská města měla ve své přihlášce nedostatečně rozvinutý evropský rozměr. Evropský rozměr je *raison d'être* Evropského hlavního města kultury a musí být jádrem přihlášky.

Porota zdůrazňuje, že její hodnocení kandidátů bylo založeno na přihláškách, prezentacích města a sekci otázek a odpovědí během schůzky k předběžnému výběru. Historie města, jeho nedávná a současná politika a jeho kulturní nabídka mohou tvořit základ pro navrhovaný program, ale nejsou kritérii výběrového řízení.

S odkazem na úspěšná města jsou níže uvedena konkrétní a společná doporučení, která mají městům pomoci při přípravě konečného znění svých přihlášek.

Doporučení

Porota doporučuje, aby obě města postupující do druhé fáze procesu podávání žádostí zahrnula do svých přihlášek (v souladu s dotazníkem konečného výběru obsaženým ve výzvě zveřejněné ministerstvem):

- jasný závazek všech partnerů kandidatury a závazky prokázané v projektech a rozpočtových položkách;
- jasné osnovy projektu s jmenovanými a angažovanými místními, národními, EU a dalšími mezinárodními partnery projektu;
- výrazný evropský rozměr v rámci celé přihlášky;
- jasné a rozvinuté modely zapojení veřejnosti v rámci kulturního programu;
- jasnou organizační strukturu včetně jasných rozhodovacích procesů;
- jasné členění rozpočtu s přehledností mezi provozními a kapitálovými výdaji.

Porota také doporučuje, aby všichni účastníci prezentace byli aktivními účastníky buď prezentace a/nebo následné sekce otázek a odpovědí. Dalším doporučením pro prezentace je respektování soukromé sféry mezi prezentačním týmem a porotou. Porota zdůrazňuje zákaz pořizování fotografií, videozáznamů nebo zvukových záznamů během jednání a uvnitř jednací místnosti za přítomnosti poroty.

BRNO

Filozofií přihlášky města Brna je „inkluzivní nerůst“, který má v úmyslu přeměnit Brno na město zaměřené na lidi, které „nechce růst kvantitativně, ale kvalitativně“ prostřednictvím podpory obohacování svého sociálního a kulturního kapitálu. Velký důraz je kladen na dialog a nutnost poskytnout bezpečný prostor pro každého. Koncept programu je „*Pohlující město: Ať je Brno s vámi*“, který je pozvánkou vstoupit do města a prožít ho pohlujícíím způsobem.

Přihlášku předložilo město Brno po dohodě s Jihomoravským krajem.

Přínos k dlouhodobé strategii města:

- Strategie kultury a kreativních odvětví města Brna byla schválena v roce 2018. Zahrnuje dlouhé období (2018–2050) a je rozdělena do akčních plánů. Strategie byla budována prostřednictvím rozsáhlého participativního procesu, který vyústil ve vytvoření platformy pro dialog mezi odborem kultury města a kreativní scénou (Brněnské kulturní fórum), kterou porota považuje za užitečný nástroj.
- Jednou z klíčových výzev strategie je posílit nezávislou scénu, která je zatím nedostatečně financována, navržením nástrojů inovativní strategie a přerozdělením rozpočtu města na kulturu.
- Přihláška zdůrazňuje, že EHMK je do této strategie zahrnuto, ale bez dostatečného upřesnění souvislostí mezi nimi v této fázi.
- Dopady vycházejí ze strategie „inkluzivního nerůstu“, což je také inspirativní koncept přihlášky do soutěže EHMK. Podle poroty zůstává v přihlášce tento koncept – zejména pojem nerůst – velmi vágní a vyžadoval by přesnou konceptualizaci s vědeckými referencemi. Koncepte může být sama o sobě zajímavá ve svém záměru posílit sociální a kulturní kapitál města a jeho regionu, ale musí být dále objasněna a rozpracována tak, aby obsahovala jasné příklady relevantních strategických akcí, které mají být realizovány nebo dlouhodobé kulturní, sociální a ekonomické dopady, které by mohla vyvolat.
- Různé potřeby kreativních a kulturních odvětví jsou dobře identifikovány, což porota uznává jako dobrý základ pro přijetí opatření; v této fázi je však program budování kapacit nedostatečně rozvinutý.
- Přestože je Strategie zaměřena na město Brno, je připravena řada důležitých akcí pro zapojení Jihomoravského kraje, jako je například mapování regionálních kulturních a kreativních sektorů nebo vytvoření regionální platformy pro posílení interakce umění, řemesla, vzdělávání a podnikání (Kumst). Tato snaha o zapojení je velmi vítaná.
- Plány monitorování a hodnocení vyžadují další rozpracování, zejména pokud jde o definici žádoucích dopadů, které jsou v souladu s „vizí nerůstu“, a identifikaci jasných indikátorů relevantních pro strategii a program EHMK. Navíc není jasné, zda je do těchto aktivit zapojena Univerzita.
- Porota oceňuje důležitost připisovanou datům a záměr vytvořit Centrální úložiště kulturních dat; je však zapotřebí větší přehlednosti, pokud jde o to, jak může toto centrum fungovat, a také jeho referenčních bodů.

Kulturní a umělecký obsah:

- Umělecká vize programu je založena na konceptu „inkluzivního nerůstu“, jehož cílem je proměnit „Brno v laboratoř vztahů a vzájemných vztahů“. Koncept programu je „Pohlcující město: Ať je Brno s vámi“, který vede ke čtyřem tematickým liniím: 1) *Důvěra v osud*, 2) *Bezpečný prostor k rozkvětu*, 3) *Brno s sebou* a 4) *Bohaté místní vrstvy*.
- Program odráží vtipný a hravý přístup, kterým se přihláška vyznačuje; souvislost mezi konceptem programu a jeho inspirativní vizí je však neuchopitelná a není snadné ji zprostředkovat.
- Přestože program nastiňuje řadu zajímavých a experimentálních projektů, celkově postrádá soudržný narativ a evropský rozměr. Přesněji řečeno, koncept pohlcujícího města není specifický pro dané místo a mohl by být aplikován na jakékoli město, zatímco většina programu je v podstatě zaměřena na potřeby města.
- Program také obsahuje některé hravé a experimentální projekty, jako je Slavnostní zahájení, které přehodnocuje formát veletrhu jako sociální experiment spojující umění, design, řemesla a participativní kulturu. Také projekt *Šamani a šamanky*, *Středoevropský institut výstavnictví* nebo *slavnosti štatlování* mají nápaditý potenciál k dalšímu prozkoumání.
- Porota oceňuje myšlenku vytvořit speciální kurátorský tým mladých lidí pro vytvoření specifického programu pro mladé lidi.
- Zdá se, že program byl vyvinut díky silnému zapojení místního kulturního sektoru včetně nezávislé scény, což je považováno za pozitivní prvek.

Evropský rozměr:

- Vítaným záměrem je zvýšit expozici Brna v Evropě (dosud považovaného za „neviditelné město“) a prezentovat přínos města k evropské kulturní rozmanitosti. Nicméně filozofie (kolem pojmu „inkluzivní nerůst“), která je základem programu, a příslušné výzvy – ačkoli mají potenciálně evropský význam – nebyly plně prozkoumány, což porota považuje za velkou promarněnou příležitost. Stejně tak většina témat řešených v projektech zahrnutých do přihlášky je prezentována způsobem, který se zdá být relevantnější pro Brno než pro jiná evropská města, která čelí podobným výzvám.
- Strategie mezinárodní spolupráce je zaměřena především na města střední a severní Evropy a na posílení spolupráce s partnerskými městy Brna; zdá se, že koncept rozšíření spektra spolupráce s městy, kulturními organizacemi a umělci i z jiných regionů Evropy není příliš rozvinutý.

- Oceňuje se záměr zamyslet se nad sdílenými evropskými hodnotami, jako je solidarita, jak signalizuje práce s ukrajinskými uprchlíky a kulturními institucemi. Návrh Charkovského architektonického manuálu je dobrým evropským příkladem.
- Porota rovněž oceňuje přesný výběr řady umělců, kteří by mohli být přijati, aby přilákali mezinárodní publikum.

Zapojení veřejnosti:

- Jasným cílem přihlášky je inkluzivita, což se odráží ve strategii zapojení veřejnosti, která je dobře prezentována. Velká péče je věnována zajištění zapojení místního obyvatelstva do tohoto procesu, přičemž zvláštní pozornost je věnována osobám, které se běžně neúčastní kulturních aktivit, jako jsou lidé žijící na okrajových předměstích.
- Přihláška poskytuje důležitý vzdělávací program, navržený podle potřeb škol. Představuje přesvědčivé příklady, které mohou vyvolat aktivní zapojení škol do procesu podávání přihlášek a vytvořit stimulační propojení mezi vzděláváním a kulturou.
- Dobrým záměrem je zajistit, aby byl program koncipován tak, aby zahrnoval různorodé sociální spektrum a byl otevřen komunitám, které normálně žijí v bublinách, jak dokazuje zapojení komunity expatriotů, ukrajinských uprchlíků a různých městských čtvrtí.

Řízení:

- Přihláška se může opírat o solidní provozní rozpočet ve výši 35 milionů EUR. Poměrně vysoký příspěvek města (8 milionů EUR, pokrývající 24 % rozpočtu) hodnotí porota jako důkaz silného závazku města, ale také realistického (ve srovnání s velmi vysokým ročním městským rozpočtem vyčleněným na kulturu). Byl schválen v červnu 2022 a má být zajištěn v případě úspěšné přihlášky. Schválit se má také příspěvek od Jihomoravského kraje ve výši 5 % rozpočtu.
- Příspěvek očekávaný od státu ve výši 20 milionů EUR (a téměř 60 % celkového provozního rozpočtu) je vysoký, ale v souladu s částkou, na které se přihlášená města dohodla v jejich společném dopise ministerstvu kultury (maximálně 25 milionů EUR, nepřesahující 60 % neinvestičních nákladů projektu).
- Rozpočet města na kulturu je solidní a vysoký, o čemž svědčí i to, že Brno má údajně nejvyšší podíl rozpočtu na kulturu z českých měst.
- Vzhledem k tomu, že 60 % rozpočtu je vyčleněno na program, 18 % na reklamu a marketing a vysokých 22 % na zaměstnance a administrativu, je rozpočet realistický. Porota však vyjadřuje obavy z nízké úrovně rozpočtu přiděleného na program.

- Porota hledala další důkazy nezávislosti hodnotícího týmu v realizační struktuře. Zahrnutí umělců do procesu hodnocení je vítáno, ale zapojení univerzity nebo jiného nezávislého výzkumného centra by mělo zaručit objektivní posouzení výsledků a dopadů.
- V marketingové a komunikační strategii byla velká pozornost věnována návrhu inovativních a participativních komunikačních nástrojů, i když důraz je kladen spíše na zemi a sousední města než na širší mezinárodní publikum.

Schopnost akci uskutečnit:

- Rada města kandidaturu důrazně podporuje: byl vytvořen strategický kulturní odbor na magistrátu a interinstitucionální pracovní skupina na podporu ucházení se o titul EHMK spolu s přípravou Strategie KKO; kandidaturu podporuje i Jihomoravský kraj, který v létě 2022 podepsal „Memorandum o spolupráci a podpoře kandidatury“.
- Brno má odpovídající a životaschopnou kulturní infrastrukturu pro realizaci programu EHMK. Kulturní infrastruktura je soustředěna v centru města, ale existují již plány na rovnoměrnější rozložení takových míst po celém městě; prioritou bude opětovné využití a renovace stávajících prostor.
- Město se může spolehnout na dobře rozvinutý dopravní systém a na dobrou a diverzifikovanou absorpční kapacitu z hlediska ubytování turistů. Dále má Brno dobré zkušenosti s pořádáním velkých akcí.

Závěr:

Porota doporučuje, aby přihláška Brna nepostoupila do fáze konečného výběru.

Ačkoli filozofická teorie, která přihlášku inspiruje, by mohla být podnětná a mohla by být zajímavá svým záměrem zvýšit sociální kapitál města, zůstává v této fázi příliš vágní, zatímco její význam a evropský potenciál nebyly dostatečně prozkoumány.

Program odráží vtipný a hravý přístup, kterým se přihláška vyznačuje; zobrazuje řadu experimentálních a zajímavých projektů, které mohou vyvolat aktivní účast různých sociálních skupin a silné zapojení škol; přesto je program vnímán jako více zaměřený na specifické potřeby města.

Porota zdůrazňuje důležitost zavedení dlouhodobé strategie a ochotu města postupovat kupředu nezávisle na výsledku soutěže EHMK. Porota městu důrazně doporučuje, aby konsolidovalo své úsilí o posílení velkého potenciálu svých kulturních a kreativních sektorů (včetně herního průmyslu) v prostředí mezinárodní spolupráce. Porota zejména vybízí ke zkoumání souvislostí mezi vzděláváním a kulturou, posilování nezávislé kulturní scény, která hrála

důležitou roli ve fázi podávání přihlášek, a pokračování v rozsáhlé práci prováděné „zdola nahoru“. Kulturní fórum navržené jako platforma pro dialog je zajímavým základem pro zajištění různorodých názorů při vývoji a implementaci strategie.

BROUMOV

Konceptem kandidatury je „*Kreativní pouť*“, která vychází z rituálů a tradice místního benediktinského kláštera. Program je navržen jako výzva k akci pro kreativní poutníky ze všech krajů, aby se zúčastnili kulturní cesty zemí, časem a myslí a přeměnili „evropský veřejný prostor v místo pohody a dobrých sousedských vztahů“. Kandidatura malinkého evropského města Broumov má být zdrojem experimentů pro evropská malá města v odlehlých a venkovských oblastech.

Broumov hodlá zapojit Královéhradecký kraj, kterým je silně podporován. Přihlášku je také třeba vnímat jako přeshraniční spolupráci se sousedním polským regionem.

Přínos k dlouhodobé strategii města:

- Kulturní koncepce města Broumov 2022-2032 je prvním kulturním plánem v kraji, kromě toho, který schválilo hlavní město kraje. Byla vypracována v rámci participativního přístupu a navazuje na regionální programy pro kulturu, cestovní ruch a kreativní odvětví.
- Mezi cíli kulturní koncepce a programem EHMK existuje jednoznačný průsečík, což porota považuje za předpoklad pro zajištění relevance a odkazu projektu EHMK; oceňuje se také návrh všeobjímajícího programu budování kapacit, který je určen také byrokratům.
- Koncepce je v této fázi doplněna přiměřeně podrobným plánem hodnocení.
- Kraj přihlášku důrazně podporuje nejen finančně, ale i záměrem posílit monitorovací kapacitu města především v oblasti sběru a uchovávání dat.
- Je však potřeba vyjasnit partnerství se sousedním polským regionem. Přeshraniční spolupráce je vítána, ale jméno a role polských partnerů by měly být jasně definovány.

Kulturní a umělecký obsah:

- Koncept *Kreativní pouť* je zcela ojedinělý a vyniká z hlediska místního kontextu v Broumově, hluboce zakořeněné benediktinské tradice a spojení s přírodní krajinou. Kromě toho má tento koncept výrazný evropský rozměr ve svém

záměru přehodnotit myšlenku putování 21. století jako ozdravného hnutí venkovských oblastí.

- Program je dobře rozvržený a přehledný, se silnou provázaností mezi zastřešujícím tématem Kreativní pouti, třemi tematickými oblastmi („Léčivá krajina“, „Vzpomínky vznikají“ a „Být zdrojem kreativity a laskavosti“) a projekty zahrnutými v přihlášce. Každá oblast má svou vlajkovou loď a všechny projekty určily potenciální vedoucí organizaci, potenciální místní a mezinárodní partnery a jasný časový rámec.
- Program se vyznačuje dobrou rovnováhou mezi dědictvím a inovací: Festival kreativních poutníků s myšlenkou spoluvytvářet novou podobu a identitu samotné pouti nebo projekty zaměřené na přehodnocení role klášterů a jejich rituálů podle potřeb naší doby jsou v tomto směru velmi dobré a výmluvné příklady.
- Porota oceňuje silné zapojení místní kulturní a umělecké scény do vytváření programu.
- V zájmu posílení umělecké složky programu by měla být dále utvářena partnerství s umělci a kulturními organizacemi z EU i celého světa.
- Program je poměrně ambiciózní, zejména pokud jde o rozpočet. Ve fázi konečného výběru by porota potřebovala předložit důkazy o schopnosti realizovat významné projekty uvedené v programu s ohledem na dostupné finanční zdroje.

Evropský rozměr:

- Přihláška má ve své koncepci solidní a skutečný evropský rozměr, relevantní témata a odpovídající program.
- Program je navržen jako výzva k akci být kreativním poutníkem a zúčastnit se kulturní cesty zemí, časem a myslí. Tento prvek má silnou evropskou atraktivitu, neboť je výzvou ke společnému řešení řady problémů, které jsou významné z evropské i místní perspektivy, jako je například zadržování vody, země mezi nimi, pomalý a udržitelný cestovní ruch, vytváření bezpečných prostorů pro tvorbu.
- Existuje skutečná snaha o mezinárodní spolupráci na tématech uvedených v programu; vyhledávání umělců a kulturních organizací je však třeba dále rozvíjet a rozšířit za hranice sousedních zemí.
- Byl navázán intenzivní dialog s francouzskými a portugalskými kandidátskými městy na EHMK a s vítězem z roku 2016, městem Wroclaw. Záměrem je vybudovat významné projekty spolupráce na klíčových společných tématech, jako jsou duchovní stezky (Braga), meditace při chůzi nebo hudební výchova pro znevýhodněné rodiny (Ponta Delgada), charta horských

a venkovských oblastí (Clermont-Ferrand) nebo kampus léčebné školy (Bourges). Toto je vítaný vývoj.

- Strategie digitální realizace, jejímž cílem je přilákat a zapojit evropské i mezinárodní publikum, ačkoli je slibná, není v této fázi dostatečně podrobná a plně zahrnuta do rozpočtu. Porota doporučuje věnovat velkou pozornost vypracování rozsáhlého plánu navrženého tak, aby přilákal zájem a vzdálené zapojení široké evropské i mezinárodní veřejnosti.

Zapojení veřejnosti:

- Byla navržena a implementována komplexní strategie zapojení veřejnosti, která se skládá ze čtyř kroků s cílem podnítit širokou účast při procesu podávání přihlášek a zajistit místní angažovanost.
- Široká škála marginalizovaných a znevýhodněných komunitních skupin je v přihlášce řešena prostřednictvím různých metodických přístupů, které jsou dobře popsány. Zapojení romské menšiny do spoluvytváření některých projektů nebo zapojení účinkujících v travesti show do vzdělávacího programu jsou některé z příkladů, kterých si porota váží. Porota podporuje návrh dalších iniciativ (nad rámec myšlenky „volné vstupenky“) na podporu přístupu ke kultuře pro lidi žijící na hranici chudoby.
- Přihláška věnuje pozornost aktivizaci škol a mladých lidí a vytváření příležitostí pro mezinárodní spolupráci a mobilitu. Některé školy se již do tohoto procesu zapojily; rozsáhlé zapojení škol z kraje by mohlo poskytnout větší základnu pro realizaci a experimentování. Problém nízké úrovně vzdělání v komunitě by mohl být dále rozvíjen ve druhém kole.

Řízení:

- Roční rozpočet Broumova na kulturu je poměrně nízký (kolem 0,242 milionu EUR), což odráží malou velikost města, a jeho podíl se od roku 2019 v průběhu let nezvýšil.
- Provozní rozpočet činí 22,28 milionů EUR, což porota považuje za přiměřený rozpočet pro realizaci významného projektu EHMK. Příspěvek města je velmi nízký, pouhých 0,82 milionu EUR, což opět odráží malou velikost města a jeho snížené finanční možnosti. To může být vnímáno i jako riziko, neboť tato částka představuje více než trojnásobek ročního kulturního rozpočtu města. Příspěvek je však doplněn o přiměřenou alokaci z kraje (pokrývající v této fázi 14 % rozpočtu z veřejných zdrojů), která musí být ve druhé fázi zaručena.
- Porota bere na vědomí, že významnou část provozního rozpočtu (odpovídající téměř 17 % z celkové částky) mají pokrýt další veřejné instituce v Polsku a regionu, které hodlají spolufinancovat jednotlivé projekty v programu EHMK. Není

jasné, do jaké míry je tento (velmi vysoký) příspěvek zajištěn a do jaké míry bude pod kontrolou realizačního subjektu EHMK. To musí být v konečné přihlášce vyjasněno.

- Příspěvek očekávaný od státu ve výši 12,96 milionu EUR (a 58 % celkového provozního rozpočtu) je v souladu s částkou, na které se kandidátská města dohodla ve společném dopise ministerstvu kultury (maximálně 25 milionů EUR, nepřesahující 60 % neinvestičních nákladů projektu).
- Vzhledem k tomu, že na program je přiděleno 66 % rozpočtu, 14 % na reklamu a marketing, 16 % na zaměstnance a administrativu a 4 % na ostatní náklady, je rozpočet realistický a solidní. Porota oceňuje zejména vysoký podíl rozpočtu přiděleného na program. Porota však zdůrazňuje nutnost jasně uvést částku přidělenou na monitorování a hodnocení v „pohotovostním fondu“ s rozpočtem mírně pod 0,9 milionu EUR.
- Realizační subjekt (Nadační fond Broumov – město kultury) byl založen již v roce 2020 městem Broumov a Agenturou pro rozvoj Broumova. Není jasné, zda je krajská správa součástí tohoto subjektu.
- Zatímco role a funkce výkonných a kreativních ředitelů jsou jasně uvedeny, měly by být zmíněny další podrobnosti o složení a roli výboru, jehož funkce se, jak se zdá, překrývají s funkcemi dozorčí rady a manažerského týmu.
- Komunikační a marketingová strategie je dobře propojena s cíli zapojení veřejnosti. Doporučuje se větší důraz na mezinárodní média a tisk.

Schopnost akci uskutečnit:

- Zastupitelstvo města a Krajský úřad Královéhradeckého kraje kandidaturu jednoznačně podporují, jak bylo prohlášeno v červnu 2020 a v červnu 2021. O krajském závazku Broumovu 2028 svědčí i finanční prostředky poskytnuté na proces podávání přihlášek a také význam, který se kandidatuře přikládá v kontextu Kulturní a kreativní strategie kraje.
- Broumov se hodlá spolehnout na některé revitalizované historické objekty, jako je klášter, který by mohl sloužit jako multifunkční prostor, a na využití přírodní i virtuální krajiny. Zdá se, že má kapacitu a zkušenosti pro pořádání velkých akcí pod širým nebem (o čemž svědčí pořádání festivalů s kapacitou až 35 000 lidí), přičemž vnitřní kapacity jsou omezené, což může být v chladnějších obdobích roku problematické.
- Velmi nízkou absorpční kapacitu Broumova z hlediska ubytování turistů by mohlo doplnit zajištění ubytování v okolním kraji do vzdálenosti 45 kilometrů. Dopravní systém spojující tyto obce a vesnice s Broumovem však v této fázi ještě není rozvinutý.

Závěr:

Porota doporučuje, aby přihláška Broumova postoupila do fáze konečného výběru.

Přihláška má výrazný koncept, který úzce souvisí s daným místem a zároveň má evropský ohlas. Program je dobře rozvržený, přehledný a úzce propojený s kulturní strategií města. Je navržen jako výzva k akci být kreativním poutníkem a zúčastnit se kulturní cesty za účelem společného řešení řady problémů, které jsou významné jak z evropského, tak z místního hlediska.

S kandidátskými městy na EHMK byla navržena řada projektů spolupráce, přičemž je třeba rozvinout rozsáhlejší a cílenější hledání kulturních partnerů z EU a celého světa za účelem zdůraznit uměleckou složku programu.

Porota dále doporučuje další rozvoj strategie s cílem přilákat a zapojit evropské publikum také na dálku a digitálně, což je zásadní aspekt pro kandidaturu Broumova, stejně jako rozpočet této strategie. Pro závěrečné kolo soutěže porota očekává, že přihláška hlouběji prokáže svůj evropský rozměr, který je *raison d'être* Evropského hlavního města kultury, a měl by tedy prostupovat celým projektem.

Další výzvou je uvažovat o specifickém systému mobility pro napojení rozptýlených ubytovacích zařízení na Broumov.

Zvláštní pozornost by měla být věnována také rozpočtu, aby byl v souladu s ambiciózním programem.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

Pod názvem „Vytváření (*perma*)kulturního prostředí“ se program zaměřuje na kultivaci prostředí, kde se může dařit změnám. K dosažení tohoto cíle vymyslel tým koncept CARE, jemnou kulturou vyvolanou transformaci na vědomé (Conscious), přístupné (Accessible), regenerované (Regenerated) a posílené (Empowered) sociokulturní území. Kandidatura Českých Budějovic je vnímána jako strategický rozvojový cíl města i jako místní projekt.

Přihláška Českých Budějovic je prezentována v synergii s Jihočeským krajem.

Přínos k dlouhodobé strategii města:

- Porota byla ohromena množstvím průzkumu provedeného týmem pro přípravu přihlášky, což je dobrý výchozí bod pro vybudování solidního projektu založeného na důkladném pochopení potřeb a výzev různých dotčených zainteresovaných stran. Zůstává však nejasné, jaká data byla zahrnuta jako základ do kulturní strategie města a projektu EHMK.
- Přihláška velmi jasně prezentuje, jak je kulturní strategie města přímo propojena s vizí (Kultura jako péče), přístupem skrze permakulturní design a s projekty

programu EHMK, což porota považuje za dobrý způsob, jak mezi nimi zajistit koherenci, a předpoklad pro zajištění relevance a odkazu projektu EHMK.

- Porota s potěšením viděla, že byly vyvinuty rozmanité a relevantní programy budování kapacit s cílem posílit kulturní a kreativní komunitu ve městě.
- Rozsah provedeného výzkumu poskytuje řadu základních linií, které porota považuje za velmi slibný prvek pro lepší měření pokroku. Porota však měla dojem, že vazby mezi daty a rámcem hodnocení zůstaly nejasné, tj. že cíle indikátorů / benchmarků ještě nejsou dostatečně upřesněny. Je proto důležité zaměřit plán monitorování a hodnocení na jasnou definici zastřešujících cílů a ukazatelů dopadu programu EHMK, včetně strategie zapojení veřejnosti.

Kulturní a umělecký obsah:

- Téma a vize celkového projektu EHMK kolem kultury a permakultury je poměrně ambiciózní a má silný potenciál. Program Českých Budějovic, inspirovaný permakulturním zemědělstvím, je rozložen do čtyř životních fází: od *setby a klíčení* přes *růst, sklizeň a oslavu* a nakonec *regeneraci a šíření*, což porota považuje za dobrou strategii pro zajištění stabilního rozvoje projektu EHMK a vybudování pocitu angažovanosti mezi místními zainteresovanými stranami.
- V souladu s touto koncepcí je program postaven na čtyřech robustních pilířích – kultura, umění, výzkum a vzdělávání. A konečně, struktura uměleckého programu je založena na třech hlavních liniích: *Sny, Příběhy a Matky*.
- Každá ze tří programových linií jasným způsobem zdůrazňuje vlajkové lodě, různé projekty a akce, výsledky a partnery. Tato snadno čitelná a srozumitelná struktura je účinná a je solidním prvkem přihlášky.
- Je zde dobře rozvinuté zaměření na děti a mládež a také na kreativní placemaking (zejména prostřednictvím stěžejního projektu *Kulturista*).
- Program byl v této fázi považován za příliš obecný („mohl by fungovat všude“), a proto by mu prospělo další umělecké zpracování, aby se stal přesvědčivěji odrazem samotného města a jeho zemědělského zázemí. Porota doporučuje posílit uměleckou složku programu.
- Kromě toho je třeba program otevřít evropskému významu v širším měřítku. Porota doporučuje rozvíjet potenciální výzvy prostřednictvím evropského a globálního rozměru spojeného s vizí přihlášky (permakultura, změna klimatu, propojení kultury a zemědělství).

- Programová linie „*Matky*“, přestože zahrnuje velmi zajímavé projekty a mohla by být poměrně relevantně spojena s diskusí o feminizmu na evropské i světové úrovni, je prezentována poněkud archaicky. Prospělo by jí propojení tradičního dědictví s novými přístupy s cílem vyslat pozitivní zprávy o genderových otázkách všem generacím, zejména mladým.
- Audiovizuální nebo filmový sektor by měl být rovněž zahrnut do digitální programové strategie. To by bylo potřeba plně rozvinout pro druhé kolo.
- Porota oceňuje pečlivou strategii týmu pro přípravu přihlášky týkající se zapojení při tvorbě kulturního programu, která vyústila v zapojení 75 odborníků z městské a regionální kulturní scény i z dalších sektorů. V závěrečné fázi je deklarována vůle tuto účast rozšířit o otevřené výzvy a doplnění pracovních skupin o národní a mezinárodní odborníky. V této souvislosti by zapojení dalších kulturních a uměleckých institucí, jako je Národní zemědělské muzeum, mohlo být přínosné pro posílení umělecké složky programu/přihlášky.

Evropský rozměr:

- Program se zabývá tématem (udržitelné zemědělství) se silným evropským významem, které souvisí s celkovou strategií Evropské unie Green Deal a Nový evropský Bauhaus (NEB). Spojení s NEB však v přihlášce nejsou výslovně uvedeny a mohly by být dále prozkoumány v přihlášce konečné.
- Téměř všechny programové linie a projekty zahrnují mezinárodní partnery a mezinárodní síť/organizace, což porota považuje za vynikající výchozí bod pro další rozvoj. Ve druhém kole by měla mezinárodní strategie dále rozšířit svůj geografický záběr o mezinárodní umělce a kulturní organizace za hranice sousedních zemí.
- K dispozici je cenný seznam projektů spolupráce s městy EHMK, založený na pečlivé analýze společného základu a sdílených témat.
- Nabízí se zde také přesvědčivá strategie, která má přilákat zahraniční umělce a kulturní organizace (prostřednictvím rodiny EHMK a mezinárodních otevřených výzev) s cílem kvalitativně a kvantitativně obohatit program smysluplným způsobem. Na druhou stranu je třeba věnovat pozornost také vypracování programu digitální realizace, schopného přilákat evropské a mezinárodní publikum i vzdáleně.

Zapojení veřejnosti:

- Porota oceňuje, že nastíněné snahy jsou velmi ambiciózní a spojené s kulturní strategií, což opět demonstruje velmi dobrou shodu s projektem EHMK. K dispozici je také jasný harmonogram realizace.

- Pro přípravu přihlášky byla provedena velmi komplexní úloha zapojení veřejnosti s jasným důrazem na solidní a inkluzivní výzkumný proces, který by velmi průřezovým způsobem zachytil místní očekávání, přání, názory atd.
- Jak při koncipování programu, tak i při strategii zapojení veřejnosti byl kladen velký důraz na děti a mladé lidi a také na zapojení rozsáhlých městských čtvrtí. Porota tyto aspekty velmi ocenila.

Řízení:

- Provozní rozpočet je značný, a to ve výši 51,45 milionů EUR, a je v souladu s ambiciózním programem uvedeným v přihlášce. Město plánuje investovat 20 milionů EUR na financování kandidatury Českých Budějovic na EHMK 2028, což porota považuje za důkaz silného závazku města, ale možná také za potenciální riziko v tom, že částka představuje trojnásobek ročního městského rozpočtu na kulturu. Město i kraj (6 milionů EUR) plánují potvrdit své příspěvky na jaře 2023.
- Příspěvek očekávaný od státu ve výši 20 milionů EUR (a představující téměř 40 % celkového provozního rozpočtu) je vysoký, ale v souladu s částkou, na které se přihlášená města dohodla v jejich společném dopise ministerstvu kultury (maximálně 25 milionů EUR, nepřesahující 60 % neinvestičních nákladů projektu). V procentech je tento příspěvek dokonce hluboko pod limitem, o kterém rozhodli kandidáti, ale nebyl potvrzen státem, což porota považuje za opatrný přístup.
- Vzhledem k tomu, že na program je přiděleno 65 % rozpočtu, 16 % na reklamu a marketing, 18 % na zaměstnance a administrativu a 1 % na fond kulturního dědictví Legacy Fund (procenta získaná bez zohlednění výše ceny Meliny Mercouri), je rozpočet realistický a solidní. Porota oceňuje zejména vysoký podíl rozpočtu přiděleného na program. Porota také vítá skutečnost, že část rozpočtu na EHMK je již orientována na kulturní dědictví.
- Strategie získávání finančních prostředků ze soukromého sektoru je velmi dobře propracovaná a zahrnuje různé zdroje (minimálně 20 % této příjmové položky pochází ze zahraničí, což je velmi ambiciózní, ale také pozitivní cíl z hlediska evropské aspirace).
- Plán na založení fondu kulturního dědictví Legacy Fund je velmi pozitivní, neboť je výrazem ochoty zajistit kontinuitu některých kulturních aktivit EHMK i v následujících letech po získání titulu.
- Organizační struktura programu EHMK je dobře prezentována, aby byl zajištěn účinný vztah mezi všemi zúčastněnými stranami a realizačním týmem. K dispozici je několik zajímavých aspektů, jako je záměr zahrnout mezinárodní odborníky do realizačního týmu (alespoň 20 %) nebo zachovat platformu (místní platforma EHMK pro setkávání), aby se různé zainteresované strany zapojené do fáze podávání přihlášek zapojily také do procesu implementace. Role Dramaturgické rady je vítána, ale její vztah s uměleckým ředitelem by měl být lépe vyjasněn ve druhém kole.

- Marketingová a komunikační strategie je založena na zážitcích a událostech. Jako velmi slibný se v tomto smyslu jeví zážitkový projekt „2000 míst“; plán, včetně strategie digitální realizace, však musí být ve druhém kole podrobněji popsán.

Schopnost akci uskutečnit:

- Ze strany města i kraje je zde silná a rozsáhlá politická podpora.
- Město disponuje významnými kulturními institucemi, jako jsou divadla, muzea, galerie atd., které již mají rozvinuté vazby s mnoha mezinárodními partnery. Nezávislá, neinstitutovaná kulturní scéna (organizace, události atd.) však není v přihlášce dostatečně zastoupena. Porota si přeje vidět celou škálu kulturních činitelů, kteří se podílejí na realizaci programu EHMK.
- Město se může spolehnout na dobře rozvinutý dopravní systém a na dobrou a diverzifikovanou absorpční kapacitu z hlediska ubytování turistů. Dále mají České Budějovice dobré zkušenosti s pořádáním velkých akcí.

Závěr:

Porota doporučuje, aby přihláška Českých Budějovic postoupila do fáze konečného výběru.

Porota považuje tento koncept za silný a relevantní jak lokálně, tak pro Evropu i mimo ni. Stále však potřebuje konkrétnější úpravy a zdokonalení, aby dosáhl vysokých standardů očekávaných od programu EHMK.

Porota také doporučuje diverzifikovat okruh partnerů na místní, národní a mezinárodní subjekty. Jako dobrý krok se může ukázat například zařazení místní pobočky Národního zemědělského muzea do seznamu zainteresovaných stran, neboť oblast působnosti této pobočky odpovídá celkové ambici přihlášky.

Pro závěrečné kolo soutěže porota očekává, že přihláška hlouběji prokáže svůj evropský rozměr, který je *raison d'être* Evropského hlavního města kultury, a měl by tedy prostupovat celým projektem. Otevřené výzvy pro projekty by měly být posíleny a strategie monitorování a hodnocení by se měla dále rozvíjet, aby byla zajištěna místní a regionální angažovanost a začlenění.

LIBEREC

Koncept přihlášky se nazývá „*Dialog*“. Cílem je „udržovat dialog lidí na Trojzemí aktuální a živý. Je pro nás nezbytné zůstat v neustálém kontaktu, mluvit a žít spolu. Ne vedle sebe.“ Celková strategie je založena na týmové hře a spolupráci, na rozdíl od paradigmatu rivality a soutěživosti. Přihláška začíná rozborem rozporů města ve své úvodní části.

Liberecká přihláška zahrnuje oblast Trojzemí, která je domovem téměř 450 000 obyvatel.

Přínos k dlouhodobé strategii města:

- Strategie rozvoje kultury města Liberec 2022–2029 a kandidatura na EHMK byly schváleny Zastupitelstvem města Liberce v červnu 2021, což porota považuje za projev silné angažovanosti ze strany samosprávy.
- Vize strategie, založená na vynikající analýze rozporů města, má být naplněna aktivitami v pěti oblastech: Nastupující generace, Otevřené komunity, Prosperující kulturní a kreativní odvětví, Pulsující centrum města, Identita jako výzva.
- Kulturní strategie se vyvíjí souběžně s přihláškou EHMK, přičemž do obou procesů je zapojeno mnoho zúčastněných stran. To vedlo k dobré shodě mezi těmito dvěma úlohami a přihláška jasně zdůrazňovala, jak budou různé akce v daném roce udělení titulu sloužit cílům strategie. Porota to považuje za předpoklad pro zajištění odkazu projektu EHMK (nebo alespoň procesu podávání přihlášek).
- Výsledky projektu EHMK budou týmem průběžně minimálně jednou ročně monitorovány a vyhodnocovány, a to jak na úrovni dostupnosti programu pro různé cílové skupiny, tak i zapojení obyvatel. Hospodaření a finanční zdraví projektu posoudí nezávislý auditor. Porota se domnívá, že cíl týmu zkoumat základní kvalitativní výzkum je pozitivní; je však nedostatečný a svědčí o nedostatku zkušeností s vlastním hodnocením a stanovením měřitelných ukazatelů.
- Tým vysvětlil, že data (zejména ekonomická) jsou v plánu hodnocení a monitorování druhořadá, neboť by se chtěli zaměřit spíše na zkušenosti a pocity než na měření. Porota považuje upřednostňování zkušeností před měřeními za poměrně znepokojivé.
- Není dostatečně jasné, jak jsou linie strategie a dopadu / hodnocení propojeny s tematickými liniemi programu. Porota považuje za důležité zajistit možnost vizualizace / jasného vysvětlení toho, jak programové linie navazují na strategické priority a jak lze tuto návaznost následně posuzovat/hodnotit.

Kulturní a umělecký obsah:

- Program je vybudován kolem základního kamene *Přes hranice jazyků* a tří programových oblastí: *Přes hranice kultur*, *Přes hranice obrazovky* a *Přes hranice cyklů*. V rámci těchto čtyř pilířů je představeno 13 programů, z nichž každý zahrnuje různé projekty. I když by tato struktura mohla tvořit základ silného projektu, z přihlášky a prezentace vyplývá, že skutečný koncept postrádá hloubku a odpovídající umělecká vize by vyžadovala další rozvoj.

- Program uvádí řadu nápadů a aktivit, které jsou potenciálně zajímavé, ale v této fázi jsou stále příliš vágní na to, aby mohly být považovány za rozpracované projekty. Není také jasné, jaké jsou hlavní pořádané akce, tím méně, že se zdá, že bylo zahrnuto několik již existujících festivalů a událostí.
- Byla zveřejněna otevřená výzva k rozvoji programu EHMK a bylo obdrženo více než 120 návrhů, což je velmi pozitivní a svědčí to o silné úrovni odhodlání místní kulturní komunity.
- Velmi atraktivní je koučovací program *Circumflex* (poskytující umělcům bezpečný prostor pro rozvoj jejich projektů a dosažení kvality). Porota se však domnívá, že tým musí převzít odpovědnost za konečný výběr projektů, aby byla zajištěna celková umělecká soudržnost a kvalita.
- Přihláška představuje dobré a konkrétní příklady toho, jak tým hodlá spojit místní kulturní dědictví s inovativními uměleckými interpretacemi. Silné prvky ve městě, jako je architektura, design a technologie, však mohly být zvýrazněny více.
- Tým představuje *Dialog virtuality a Fórum digitální kultury* jako dědictví liberecké kandidatury a plán na vytvoření funkce digitálního manažera či odborníka je velmi vítán. Digitální realizace programu by však vyžadovalo další rozvoj, zejména proto, že se zdá, že digitální obsah ve většině projektů ještě není prezentován.

Evropský rozměr:

- Koncept *Dialogu*, který je jádrem přihlášky a který porota chápe jako relevantní pro Liberec a oblast Trojzemí, má silný evropský význam, zejména v dnešním náročném geopolitickém kontextu.
- Porota oceňuje, že cílem přihlášky je oslavit *Dialog* jako jednu ze základních evropských hodnot. Liberec navíc plánuje řešit řadu problémů významných z evropského i místního hlediska, jako je jazyk a komunikace, životní prostředí (Liberec je jediným českým městem, které je zařazeno do mise EU vytvořit 100 klimaticky neutrálních měst) a (EU) identita a sounáležitost.
- Mezinárodní zaměření je převážně na Německo, Rakousko a Polsko, tedy na tři země zahrnuté do oblasti Trojzemí, což je dobrý výchozí bod, ale nestačí (ani pro fázi předběžného výběru) k zajištění odpovídajícího evropského dosahu.
- I když jsou někteří partneři uvedeni v přihlášce, nejsou uvedeni u každého jednotlivého programu, což ztěžuje porotě jasný přehled.
- Přihláška uvádí širokou škálu potenciálních projektů spolupráce s městy EHMK na základě přesné analýzy společných témat a problémů.

Zapojení veřejnosti:

- Část přihlášky týkající se zapojení veřejnosti je dobře propracovaná a formulovaná. Tým zapojil mnoho lidí prostřednictvím přístupu „zdola nahoru“. Porota oceňuje zejména participativní projekt s názvem *1000 přání*, práci odvedenou za účelem zapojit různé generace dohromady (např. *Mezigenerační umělecká akademie*) a mapování kulturního chování studentů. Jedná se o důležitý úspěch, který porota doporučuje městu k využití při realizaci své kulturní strategie.
- Přihláška se výrazně zaměřuje na soft projekty týkající se kulturního dědictví, jako je rozvoj publika, budování kapacit, platformy nebo fóra.
- Přihláška představuje inkluzivní přístup k místní účasti, přičemž projekt dobrovolnictví je otevřený všem.
- Město je velmi kosmopolitní: například základní školy hostí 27 národností. Všechny děti jsou integrovány v běžných třídách. Zdá se, že město má znalosti o tom, jak integrovat osoby různých schopností, věku a původu, a projekt EHMK by mohl sloužit jako nástroj k posílení těchto kapacit.
- Plán realizace digitálního zapojení veřejnosti není v této fázi dostatečně rozpracován.

Řízení:

- Provozní rozpočet činí 28 milionů EUR, což porota považuje za přiměřenou částku pro realizaci významného projektu EHMK. Příspěvek města je poměrně skromný, a to ve výši 2,2 milionu EUR, což představuje jednu třetinu ročního rozpočtu města na kulturu. Je doplněn ekvivalentním finančním příspěvkem kraje.
- Příspěvek očekávaný od státu ve výši 20 milionů EUR – ale představující více než 70 % celkového provozního rozpočtu – je vysoký a nerespektuje jeden ze dvou limitů, na kterých se přihlášená města dohodla v jejich společném dopise ministerstvu kultury (maximálně 25 milionů EUR, nepřesahující 60 % neinvestičních nákladů projektu). Porota je toho názoru, že takový podíl může vést k nadměrnému spoléhání se na státní financování, přičemž výše tohoto financování není v této fázi známa.
- Vzhledem k tomu, že 62 % rozpočtu je vyčleněno na program, 20 % na reklamu a marketing a 18 % na zaměstnance a administrativu, je rozpočet realistický. Porota však vyjadřuje obavy z relativně nízké úrovně rozpočtu přiděleného na program.
- K realizaci programu je plánováno založení sdružení, ve kterém mají spojit své síly město, kraj a Technická univerzita.

- Ekonomické problémy jsou prezentovány jako hrozba; proto se tým spoléhá na pomoc soukromých podniků. Existují tři trendy, jak toho dosáhnout: sponzorování / crowd-sourcing / inovativní metody, jako je *World Café*, *Match and found*, *Club 28*.

Schopnost akci uskutečnit:

- Přihláška má dobrou politickou podporu. Kandidatura byla schválena drtivou většinou.
- Město je dopravně velmi dobře propojené a může se spolehnout na dobře rozvinutý dopravní systém a na dobrou a diverzifikovanou absorpční kapacitu z hlediska ubytování turistů.
- Liberec má odpovídající a životaschopnou kulturní infrastrukturu pro realizaci programu EHMK. Může také počítat se silnou průmyslovou základnou, zejména v nanotechnologiích. V neposlední řadě má také solidní zkušenosti s organizováním a pořádáním velkých mezinárodních kulturních akcí.

Závěr:

Porota doporučuje, aby přihláška Liberce nepostoupila do fáze konečného výběru. Koncept přihlášky stále postrádá hloubku a umělecká vize je nedostatečně rozvinutá. Přes vynikající analýzu rozporů města v úvodní části a potenciální relevanci *Dialogu* pro evropský kontext program neodhaluje téma v plném rozsahu. Ačkoli program svědčí o cenné spolupráci s městy EHMK, postrádá evropský rozměr, pokud jde o potenciální partnery a umělecké spolupráce.

Získané zkušenosti a vybudované sítě na národní i mezinárodní úrovni v této fázi předběžného výběru by se mohly ukázat jako velmi přínosné, pokud dojde k rozhodnutí využít alternativní příležitost. Porota doporučuje městu Liberec navázat na započatou dobrou práci a pokračovat v cestě kulturního rozvoje.

Obecná doporučení

Následující doporučení platí pro oba kandidáty na užší výběr.

Porota by ráda zdůraznila značnou skokovou změnu mezi návrhy ve fázi předběžného výběru a návrhy ve fázi výběru konečného. Fáze konečného výběru nabízí uchazečům z užšího výběru příležitost rozvinout a konsolidovat své přihlášky a zlepšit úroveň kvality v celém rozsahu, přičemž je třeba věnovat zvláštní pozornost atraktivitě kulturního a uměleckého programu a vyššímu evropskému významu.

Porota očekává významný pokrok v konečných verzích přihlášek tak, aby odrážely rozšířených **šest kritérií v Rozhodnutí** a doporučení poroty.

Cenná může být také studie hodnocení nedávných EHMK (od roku 2013) a monitorovacích zpráv nedávno jmenovaných EHMK. Ty jsou k dispozici na webových stránkách EHMK Evropské komise.¹

Obecné informace

Od roku 2020 vstoupila Evropa a svět do nové reality v důsledku onemocnění COVID-19, klimatických změn, nové geopolitické krize a jejích příslušných ekonomických a sociálních důsledků. Nová realita způsobuje velká narušení, nejistotu, sociální nerovnosti a omezení. Tato nová perspektiva zároveň otevírá příležitost přehodnotit roli kultury a přepracovat nový přístup k sladění kultury a významných celoročních událostí s tímto novým světem, zejména novými postupy a očekáváními. To se týká všech úrovní činností, od uměleckého vyjádření až po administrativní řízení. Nedílnou součástí takového dlouhodobého plánování, jakým je EHMK, by měl být propracovanější pohotovostní plán s náležitými alternativami. Je to pro nás všechny velká výzva, také pro kandidátská města, ale stejně tak – příležitost zamyslet se nad novými a udržitelnými modely kultury.

Přihláška se při konečném výběru stává *de facto* smlouvou pro jmenované město. Stanovuje uměleckou vizi a klíčové cíle, projekty, směry, národní a mezinárodní partnery, financování a řízení programu. Úzký soulad s přihláškou je faktorem, který na konci monitorovací fáze porota vyhodnotí pro doporučení Komisi ohledně vyplacení ceny Meliny Mercouri.

Za ochranu značky Evropské hlavní město kultury odpovídá porota (která funguje zároveň jako výběrová i následná monitorovací porota). Kandidáti by si měli být vědomi toho, že s úrovní mezinárodní pozornosti, která je nyní věnována EHMK, mohou politická rozhodnutí v širší oblasti (nejen kulturní) ovlivnit pověst města, a tím i image akce Evropské hlavní město kultury. Porota očekává, že kandidátská města na EHMK podniknou všechny možné kroky k minimalizaci negativních a potenciálně škodlivých mezinárodních a národních problémů spojených s jejich městem.

Porota také zdůrazňuje, že velikost města není hlavním faktorem pro získání EHMK, ale nejdůležitější jsou umělecká vize, kvalita programu a evropský význam.

Přínos k dlouhodobé strategii

Před předložením závěrečné přihlášky musí být vytvořena formálně schválená kulturní strategie města. Porota pro závěrečné kolo očekává cílenější přihlášky a prezentace: města by měla uvést priority kulturní strategie spojené s projektem EHMK, její cílové výstupy a dopady a jak se budou v příštích několika letech měnit zdroje. V důsledku toho by očekávaný odkaz EHMK měl být jasně popsán.

EHMK je pro město příležitostí k transformaci. Přihlášky do fáze předběžného výběru obecně stanovují cíle, proč město o titul usiluje. Cíle by měly být jasně stanoveny, neboť zde bývá tendence vnímat EHMK jako všelék na každou výzvu města. Důležitým aspektem, který vyžaduje rozpracování, je očekávaná viditelná změna městské krajiny. Porota by očekávala cílenější (a kratší) vysvětlení, které může navazovat

¹ <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capitals-of-culture>

na vizi, témata a aktivity programu a prostřednictvím monitorování a hodnocení na výstupy v následném odkazu. Města mají k dispozici značnou literaturu a výzkum, aby zjistila rozsah kulturních, městských a sociálních přínosů EHMK.

Hodnotícím částem přihlášek by měla být věnována větší pozornost ve druhé fázi (zejména výzkumu za účelem stanovení výchozích údajů) a porota očekává, že obdrží indikátory úspěšnosti EHMK. Monitorování a hodnocení by však nemělo být zahlceno (pouze) statistikami a sběrem dat. Konečná přihláška by se měla zaměřit na prioritní cíle pro EHMK (spíše než na cíle pro celou kulturní strategii). Jedna z prioritních oblastí by se měla týkat toho, jak EHMK splní různé prvky kritéria evropského rozměru.

Budování kapacit by mělo být založeno na širokém porozumění specifickým potřebám budování kapacit všech druhů kulturních subjektů a pohostinství a služeb. Kulturní a kreativní sektory (CCS) by měly být chápány jako průřezové téma kulturního a uměleckého programu a musí být propojeny se souvisejícím mapováním a analýzou potřeb daného sektoru. Budování kapacit by proto mělo zahrnovat také CCS.

Kulturní a umělecký program

Zaměřením konečného výběru je kulturní a umělecký program v letech 2023-2024, kdy bude EHMK formálně jmenováno, a zejména rok EHMK 2028.

Porota oběma městům doporučuje, aby měla otevřený a odvážný umělecký přístup a nebála se nových, experimentálních nápadů.

U obou měst zařazených do užšího výběru musí být zdůrazněna umělecká vize programu s dalším rozpracováním výzev relevantních jak na místní, tak celoevropské úrovni a s významným partnerstvím v oblasti kulturní spolupráce na úrovni EU i celého světa. Musí být zajištěn soulad mezi vizí, na níž je program založen, a všemi ostatními prvky přihlášky. Inovace a originalita jsou vyžadovány nejen teoreticky, ale také – což je důležitější – i v praxi. Porota bude očekávat další podrobnosti o programu, jeho projektech a partnerech. Města by totiž měla jasněji stanovit nejen svou uměleckou vizi, ale také program a projekty; rozlišování mezi partnery, kteří projeví pevný zájem, a těmi, kteří jsou stále pouze potenciálními nebo možnými partnery.

Porota důrazně vyzývá dvě konečná kandidátská města, aby navázala významná partnerství s umělci, kulturními institucemi a sítěmi na úrovni EU i celého světa. Programy EHMK obvykle pokrývají širokou škálu uměleckých forem a zahrnují rostoucí rozvoj kreativních intervencí v sociálních otázkách. Pro každý velký projekt by měl být předložen přibližný, ale zároveň realistický rozpočet, aby porota porozuměla relativnímu vyvážení projektů v programu a podala důkaz o proveditelnosti ambiciózních programů, které daná města předkládají.

Porota doporučuje cílenější a podrobnější přístup k digitálnímu kulturnímu obsahu (nejen propagace a interakce na sociálních sítích) jako nedílné součásti programů. Dále by měla být věnována větší pozornost udržitelnosti projektů – včetně kulturních, ekologických, sociálních a ekonomických aspektů – s cílem zajistit očekávaný významný odkaz EHMK.

Evropský rozměr

Evropský rozměr je *raison d'être* EHMK a porota tedy očekává, že bude Evropa středobodem všech konečných přihlášek a bude prostupovat kulturními i uměleckými programy. Porota očekává trvalé zaměření na evropská partnerství: koprodukce, spolukurátorství, konference, networking i rezidenční pobyty umělců. Města by měla podporovat své kulturní subjekty, aby se aktivně účastnili evropských kulturních sítí.

Přestože se k tomuto kritériu přistupovalo slibně, dosud se dvě města z předběžného výběru zaměřovala na evropskou spolupráci se sousedními zeměmi a na networking s EHMK nebo partnerskými městy. Strategie mezinárodní spolupráce se nemůže omezovat na vztahy s jinými, bývalými a budoucími EHMK, stávajícími evropskými kulturními sítěmi nebo partnerskými městy, jak bylo chápáno ve většině konečných přihlášek. Porota nabádá obě města, aby dále rozvíjela mezinárodní strategii navázáním skutečného partnerství s umělci i kulturními organizacemi a institucemi a aby rozšířila svůj geografický rozsah po celé Evropě, a dokonce i na dalších kontinentech, nad rámec konsolidovaných vztahů se sousedními zeměmi.

Kromě toho byla snaha zaměřena na posílení viditelnosti a vztahů daných měst v rámci České republiky a/nebo sousedních regionů, přičemž porota by ráda viděla prohloubení a rozšíření programů, které by zajistily širší evropský rozměr. To, že se město snaží prosadit v Evropě, není samo o sobě silnou interpretací evropského rozměru. EHMK umožňuje městu propagovat se na mezinárodní úrovni, ale to je jen polovina příběhu. Stát se EHMK znamená stát se zástupcem rozmanité evropské kultury.

Evropský rozměr je dvousměrný. Znamená samozřejmě prezentovat zbytku Evropy přínos města k evropské kulturní rozmanitosti. Stejný důraz je však kladen na snahu rozšířit porozumění a povědomí občanů daného města o rozmanitosti kultur v Evropě a propojení prostřednictvím kulturních a jiných projektů s občany v jiných zemích. Je důležité jasně ukázat, jak se evropský rozměr přenáší do konkrétních projektů v kulturním a uměleckém programu. Právě toto zaměření na jiné kultury primárně odlišuje EHMK od národního města kultury. EHMK nabízí městu a jeho občanům příležitost učit se otevřeným způsobem od ostatních. Jednou z důležitých oblastí dědictví je vytváření nových a trvalých partnerství mezi kulturními subjekty města a těmi z jiných zemí.

Jedním z prvků kritéria evropského rozměru pro titul EHMK je schopnost zapojit široké publikum ze zbytku Evropy i mimo ni, a to jak ve městě, tak digitálně. Program musí mít svou atraktivitu, a proto je něčím jiným než běžná turistická nabídka města a kraje. Porota by očekávala, že tyto atraktivní programové nápady uvidí v přihlášce pro konečný výběr na EHMK 2028.

Pozornost by měla být věnována také vypracování programu digitální realizace, schopného přilákat a zaujmout evropské a mezinárodní publikum, a to i vzdáleně.

Je třeba hledat pevné spojení mezi plánem realizace digitálního zapojení veřejnosti, kulturním a uměleckým programem a strategickým plánem mezinárodní komunikace.

Zapojení veřejnosti

Očekává se, že strategie rozvoje publika pro EHMK bude mnohem dále rozpracována v konečných přihláškách, včetně online a offline opatření a kanálů pro všechny identifikované cílové skupiny.

Zvláštní pozornost by měla být věnována těm publikům, které je obtížnější oslovit, ale mají zásadní význam pro nové „kulturní klima“ ve městě EHMK (např. menšiny, senioři, postižení, lidé mimo centra měst nebo dočasně ve městě, uprchlíci, lidé žijící na hranici chudoby nebo s velmi nízkou úrovní vzdělání atd.).

Porota očekává, že se dozví, jak souvisí strategie rozvoje publika hlavních kulturních organizací včetně nezávislých subjektů a nevládních organizací s programem EHMK.

Role a přínos univerzit (kromě zapojení do hodnocení) byly ve většině přihlášek do fáze předběžného výběru podhodnoceny.

Porota oceňuje nápady na zapojení škol, které jsou již v obou vybraných městech realizovány. Všechny konečné přihlášky by však měly vykazovat strategický přístup (ve vztahu k EHMK a nejen k současné praxi), který ilustruje, jak jsou školy propojeny s projektem EHMK.

Řízení

Nová doba nejistoty vyžaduje také nové přístupy v řízení.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat hodnocení rizik v konečné přihlášce. Tato část by měla obsahovat důkladnou a hlubší analýzu očekávaných dopadů pro fázi přípravy a realizace EHMK související s probíhající pandemií, hospodářskou a geopolitickou krizí se zaměřením na hlavní problémy, které je třeba řešit v letech 2023–2024.

Porota očekává, že obě města zařazená do užšího výběru, která ve svých přihláškách do předběžného výběru plánují značnou úroveň kapitálových výdajů, pečlivě prozkoumají, zda jsou tyto investice skutečně proveditelné, a upřednostní ty infrastruktury a činnosti, které jsou pro program EHMK zásadní.

Pokud jde o modely řízení, porota doporučuje poučit se ze zkušeností jiných EHMK, aniž by byly nutně kopírovány hotové koncepty.

Realizační tým hraje klíčovou roli ve všech EHMK. Města by měla jasným a informovaným způsobem řešit nejlepší model, který zaručí kvalitu a nezávislost uměleckého řízení projektu.

Měly by být nastíněny procesy nábory a plánovaná personální opatření od roku 2023 do roku 2028, včetně dočasného přidělení, stážistů a dobrovolníků.

Komunikační strategie obou měst by měla být dále rozpracována tak, aby se zaměřovala na evropská i mezinárodní média. Marketing EHMK by měl jít nad rámec standardní taktiky šíření informací a zahrnovat atraktivní příběh evropského významu a relevance, který je v souladu s uměleckou vizí. Je důležité si uvědomit, že marketing EHMK není jen o značce města, ale především o evropském poselství, které chce město sdílet se zbytkem Evropy, a vyžaduje důkladnou komunikační strategii.

Schopnost akci uskutečnit

Uchazeči by měli znovu potvrdit, že jejich přihláška, včetně celkové vize a koncepce a finančních závazků, má formální souhlas starosty, zastupitelstva města (a kraje jako v případě Broumova) a všech politických stran. Institucionální podpora je zásadní také pro zajištění odkazu projektu.

Porota také doporučuje, aby kandidáti měli společné porozumění a očekávání ohledně finančního příspěvku od národní vlády.

Kandidátům se připomíná, že kritérium pro EHMK vyžaduje kromě běžné kulturní nabídky i speciální program na daný rok. Porota očekává více informací o manažerské kapacitě ve městě/kraji pro řízení programu, který má hloubku a rozsah EHMK. Budování kapacit by nemělo být zaměřováno s implementací kulturní strategie, ale mělo by být v souladu s místními a regionálními plány rozvoje. Města by také měla plánovat silné programy budování kapacit, neboť působnost EHMK přesahuje současné místní kapacity. Pokud se plánuje financování projektů z konkurenčních programů EU (např. Kreativní Evropa), měla by tato skutečnost být uvedena.

Informace o programech rozvoje měst a infrastruktury, projektech obnovy kulturního dědictví a nových kulturních prostorách jsou užitečné jako pozadí a kontext ve fázi předběžného výběru. Konečný výběr bude zaměřen na ty projekty infrastruktury, které přímo ovlivňují aktivity programu EHMK (např. nové kulturní centrum ve zrekonstruované budově, které se stane ústředním bodem komunitních uměleckých projektů obsažených v programu). Měl by být uveden harmonogram těchto projektů a realistický odhad dokončení.

V závěrečných přihláškách by mělo být jasně uvedeno, jak budou tyto potenciální kapitálové projekty řízeny (struktury řízení, aktuální stav související s ESI fondy EU, jako je propojení s příslušným operačním programem, harmonogram a veřejné zakázky).

Podepsali:

Jelle Burggraaff

Else Christensen-Redzepovic

(předsedkyně) Beatriz Garcia

Goda Giedraityte

(zpravodajka) Suvi Innilä

Hrvoje Laurenta

Martina Lehmannová

Jorge Cerveira Pinto

Marilyn Gaughan Reddan

Petr Suska (místopředseda)

Rossella Tarantino

(zpravodajka)

